

Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA

Zpráva z XVII. konference právních romanistů České republiky a Slovenské republiky konané ve dnech 15.–16. května 2015

Sedmnáctou konferencí právních romanistů organizovala katedra právních dějin Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, v jejichž vznešených prostorách se konference také konala. Tématem konference bylo *Římské právo v moderních kodifikacích* a účastnily se jí více než tři desítky akademiků ze sedmi českých a slovenských univerzit, mezi kterými byly přední postavy současné právní romanistiky, i studenti magisterského a doktorského studia.

Konference byla slavnostně zahájena na večeři konané dne 15. května v prostorách Právnické fakulty Univerzity Karlovy. Jednání samotné probíhalo dne 16. května a započalo úvodním slovem prof. JUDr. *Jana Dvořáka*, CSc., proděkana PF UK a vedoucího katedry občanského práva, který ve svém projevu poukázal na provázanost římského a občanského práva, když zmínil některé instituty existující již v římském právu a aplikované i v současném právu soukromém. Poté přivítal účastníky též prof. JUDr. *Michal Skřejpek*, DrSc., vedoucí katedry právních dějin PF UK.

Po úvodním slovu započalo jednání rozdělené do šesti bloků, během kterých bylo předneseno devatenáct příspěvků. Přednášející v souladu se zaměřením konference poukazovali na římskoprávní inspirace moderních kodifikací, v některých případech autoři příspěvků upozornili na vnesení určitých římskoprávních institutů do platné právní úpravy, když tyto v předchozích zákonících chyběly. Mnohdy též nemohli než konstatovat propracovanost římskoprávní úpravy a její nepochopení či nesprávnou recepci v moderních kodifikacích. Opět se tak ukázala moudrost a právní vyspělost starých Římanů a důležitost studia římského práva jako základu většiny evropských moderních kodifikací.

Největší pozornost byla přednášejícími věnována problematice věcných práv. Doc. JUDr. *Petr Bělovský*, Dr. (UK Praha) přednesl příspěvek na téma *Nabývání vlastnictví v českém občanském zákoníku v kontextu římského práva*. Poukázal na současným českým občanským zákoníkem zakotvený věcněprávní charakter smlouvy o převodu vlastnického práva a upozornil na vývoj okamžiku nabývání vlastnického práva v právu římském, při jeho středověké recepci, a v právních úpravách platných na území České republiky v minulém století. Taktéž zmínil problematiku současné české právní úpravy, a to mimo jiné s ohledem na otázku vícenásobného převodu téže věci. Přednesený příspěvek rozpoutal diskusi o vhodnosti stávající právní úpravy a o nauce o titulu a modu.

Problematice věcných práv se věnovali také Mgr. *Matej Mlkvý*, PhD., LL.M. (UK Bratislava) s příspěvkem *Vplyv rímskeho práva na civilistické vymedzenie pojmu vecných práv*, a Mgr. *Ján Šurkala* (UK Bratislava), jehož téma bylo *Římskoprávní inspirácie vybraných inštitútov ukrajinského pozemkového práva*. Prvně jmenovaný uvedl základní znaky věcných práv a zařadil je do systému majetkových práv, přičemž dále shrnul hlavní rozdíly věcných a závazkových práv, a vlastnictví a věcných práv k věci cizí. Neopomněl ani uvést vývoj týkající se pojmu věcných práv od císaře Justiniana přes středověk až po pandektistiku. Mgr. *Šurkala* se oproti tomu věnoval uplatnění římskoprávních institutů *emphyteusis* a *superficies* v ukrajinském pozemkovém právu. Příčiny zavedení a využívání těchto institutů na Ukrajině přednášející spatřoval zejména v existenci omezení (tzv. moratoria) převodu vlastnictví k polním i určitým městským pozemkům.

JUDr. *Kamila Bubelová*, Ph.D. (UP Olomouc) ve svém příspěvku *Poživací právo – starý institut nově pojatý?* poukázala na sice kazuistickou úpravu římskoprávní, která má však oproti

současné zkrácené úpravě mnoho výhod. Mezi hlavní problémy současné úpravy uvedla neexistenci kauce poskytované poživatelem a nedostatečné vymezení práv a povinností, které bude činit potíže především v rozhodovací praxi soudů.

Příspěvek Mgr. et Mgr. *Lenky Šmídové Malárové* (MU Brno) pojmenovaný „*Insula in flumine nata*“ v novém občanském zákoníku a předchozích občanskoprávních úpravách, který pojednával o současné úpravě nabytí vlastnictví k přirozenému přírůstku v podobě ostrova, naplaveniny, strže nebo vzniku nového koryta vodního toku, vyvolal diskusi především o potřebnosti takové úpravy s ohledem na přírodní podmínky v České republice. Mgr. Bc. *Lucie Obrovská*, Ph.D. (Kancelář veřejného ochránce práv) příspěvkem *Právní pojetí zvířete v římském právu a právu moderním* upozornila na mnohdy podobné postavení zvířete a otroka v římském právu. Nastínila také současné nové pojetí zvířete v občanském zákoníku a jeho důsledky pro právní vztahy. Součástí příspěvku byly také někdy až kuriózní příklady právního postavení zvířete v právních řádech různých států. Předmětem diskuse se stala především vhodnost současného pojetí zvířete v občanském zákoníku.

Otázkami držby se zabýval *Marek Novák* (UK Praha) v příspěvku *Nabytí držby v římském právu a současnosti*, který nejprve shrnul obecné podmínky držby a způsoby jejího nabytí, a následně poukázal na zmatení tradičních pojmů v platném občanském zákoníku. Současné problémy úpravy vydržení shrnula Mgr. *Veronika Štětinová* (UK Praha) v příspěvku *Vydržení v římském právu a dnes*. Upozornila mimo jiné na nejasnosti ohledně řádné, pravé a poctivé držby, a dále na problematiku předmětu způsobilého k vydržení a otázku řádného a mimořádného vydržení. Právě předmět způsobilý k vydržení pak byl také diskutován.

Prostor byl věnován také příspěvkům z oblasti práva dědického, když JUDr. *Pavel Salák*, Ph.D. (MU Brno) v příspěvku *Heres ex re certa versus singulární sukcese* naznačil především problémy vznikající za současné právní úpravy dědění a odkazu. Poukázal na zažitý způsob pořizování pro případ smrti v dnešní společnosti, kdy většina lidí chce svůj majetek pro případ své smrti rozdělit podle konkrétních věcí. To pak může činit potíže při rozlišení, zda se jedná o ustanovení dědice nebo odkazovніка, což však má zásadní důsledky na postavení takové osoby. Vyjádřil také myšlenku, zda by nebylo vhodné institut odkazu, respektive Falcidiánské kvarty upravit tak, aby při jejím překročení byla již dotčená osoba považována za dědice nikoli odkazovніка. Tématikou dědického práva pokračoval i JUDr. Bc. *Radek Černocho* (MU Brno) s příspěvkem *Vztah Falcidiánské kvarty a povinného dílu*, ve kterém rozebral vývoj Falcidiánské kvarty v římské právní úpravě a v moderních kodifikacích, a její blízkost k povinnému dílu, který se z kvarty vyvinul. Nastíněno bylo i několik koncepcí vztahu Falcidiánské kvarty a povinného dílu.

Příspěvek na pomezí dědického práva přednesl Mgr. *Adam Talanda* (UP Olomouc), který hovořil o *Darování pro případ smrti*. Ve svém příspěvku představil římskoprávní i současnou úpravu tohoto institutu a poukázal na některé výkladové problémy a nejasnosti. Upozornil především na problematiku obcházení dědického práva darováním pro případ smrti, což bylo také předmětem diskuse.

Rodinnému právu se věnovali Mgr. *Matej Pekarík*, PhD. (TU Trnava) s příspěvkem *Prvky římského rodinného práva v moderních kodifikacích*, který pojednal především o úpravě v maďarském právu, a Mgr. Bc. *Barbora Platzerová*, Ph.D. (UK Praha), která přednesla příspěvek na poněkud exotické téma *Deductio in domum mariti a povinnost soužití manželů v taiwanském občanském zákoníku*. Vedle římskoprávní úpravy této otázky byla stěžejní úprava v občanských zákonících v Číně 20. století. Diskusi vyvolalo např. ustanovení čínského občanského zákoníku o adopci manžela do rodiny manželky.

Dále byly předneseny příspěvky zabývající se nejrůznějšími oblastmi práva soukromého i veřejného. Doc. JUDr. *Michaela Židlická*, Dr. (MU Brno) v příspěvku *Personae v novém občanském zákoníku* rozebírala právní postavení osob a ochranu osob, jejichž svéprávnost

je omezena, za použití příkladu marnotratníka. Poukázala na chybějící definici marnotratníka v současném občanském zákoníku, ačkoliv je tento pojem zákoníkem používán. O znacích marnotratnosti se rozvinula diskuse, ve které její účastníci konstatovali, že posouzení jednání za marnotratné závisí do značné míry na ekonomickém postavení dotčené osoby.

JUDr. Petr Dostálík, Ph.D. (UP Olomouc) v příspěvku *Conditiones římského práva a moderní bezdůvodné obohacení* shrnul vynikající římskoprávní úpravu *condictiones*, která tvoří základ pro současnou úpravu bezdůvodného obohacení. Diskuse se rozvinula především o potřebnosti obecné skutkové podstaty bezdůvodného obohacení při existenci zvláštních skutkových podstat pro jednotlivé druhy bezdůvodného obohacení.

Doc. JUDr. Jiří L. Bílý, Ph.D., Eq.M. (UP Olomouc) ve svém příspěvku *Římské vinohradní právo a jeho recepcce v moderních právních řádech* pohovořil o hornictví a vinohradnictví, a poukázal na vhodnou úpravu římskoprávní a místy až příliš složitou úpravu současnou.

Mgr. Eva Dudášová (UK Bratislava) v příspěvku *Římské právo v moderních kodifikacích: historické, práve a spločenské příčiny* nastínila vývoj římského práva, které mělo v počátcích římského státu charakter práva městského a postupně se vyvinulo v propracované právo rozlehlé říše. Dále nastínila také míru kontinuity římského práva v normách moderních kodifikací.

Jan Ullmann (UK Praha) se ve svém příspěvku *Crimen falsi v římském právu a dnes* zabýval úpravou postihu falšování platidel a soukromých i veřejných listin v římském právu, a porovnáním s českou úpravou téhož. Taktéž uvedl tresty, které za tyto činy bylo možno ve starověkém Římě uložit.

Mgr. Martin Šlosar (UK Praha) přednesl příspěvek *Srovnání právní úpravy odpovědnosti představitelů státu v římském právu a dnes*. Přednášející pojednal o otázce moci a z ní vyplývající odpovědnosti, zmínil problematiku přechodu z jednoho státního zřízení na jiné (římské království a republika, Rakousko-Uhersko a Československá republika), zajímal se též o zásadu neseaditelnosti a možnost zbavení úřadu.

Samotné příspěvky i následné diskuse byly pro účastníky konference přínosné a obohatily je o nové poznatky. Stejným přínosem byla i osobní setkání účastníků během konference, díky kterým mezi nimi mohlo dojít k vytvoření nových kontaktů s příslibem budoucí spolupráce. Přednesené příspěvky přitom mohou obohatit nejen účastníky konference, ale i ostatní právníky, kteří se zajímají o vliv římského práva na moderní kodifikace, jelikož je plánováno vydání kolektivní monografie.

Během konference pak bylo mezi zástupci jednotlivých českých a slovenských univerzit dohodnuto také konání dalších dvou ročníků konference. Příští osmnáctý ročník konference se bude konat na Trnavské univerzitě v Trnavě a další ročník na Panevropské vysoké škole v Bratislavě.¹

Kamila Stloukalová* a Adam Talanda**

¹ Další informace o konferenci jsou dostupné na internetových stránkách Právnické fakulty Univerzity Karlovy: <http://www.prf.cuni.cz/konference-pravnich-romanistu-2015-1404050264.html>.

* Mgr. Kamila Stloukalová, Právnická fakulta UK v Praze. E-mail: stl.kam@centrum.cz.

** Mgr. Adam Talanda, Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci. E-mail: adam.talanda@gmail.com.